

Диджиталізація бухгалтерського обліку малих підприємств

(Представлення: д.е.н., проф. Охріменко І.В.)

Стаття присвячена проблемі формування цифрового облікового середовища малих підприємств. Метою статті є встановлення впливу диджиталізації як глобального вектора розвитку бухгалтерського обліку на їх роботу. Вважаємо, що в розвитку і довгостроковому виживанні малих підприємств головну роль відіграє цифровізація, яка дозволяє оперативно обробляти і структурувати дані, робити бізнес-інформацію персоналізованою. Встановлено, що диджиталізація змінила як технологію обліку, так і складові його методу. Пандемія коронавірусу 2019–2023 рр. та війна в Україні лише прискорили перехід обліку в цифровий формат, який дозволив працювати віддалено. На основі аналізу наукових праць визначено, що компонентами диджиталізації бухгалтерського обліку є: використання спеціалізованого програмного забезпечення, зокрема хмарних технологій; електронний документообіг у форматі XBRL (eXtensible Business Reporting Language); застосування штучного інтелекту, аналітичних платформ, зокрема, BigData, blockchain для моделювання, аналізу та контролю діяльності; зв'язок із системами електронних розрахунків, платформами електронної торгівлі, ERP-системами тощо. Виявлено, що основними проблемами диджиталізації малих підприємств є вартість програмного забезпечення і комп'ютерного обладнання, недостатня кваліфікація облікових фахівців, гарантування безпеки даних у цифровому форматі. Серед перепон впровадження електронного документообігу в форматі XBRL названо: різницю в національних практиках обліку; віддалені перспективи отримання переваг від застосування XBRL-формату; труднощі і тривалі терміни перекладу Таксономії XBRL; складнощі передачі нефінансової інформації. За підсумками дослідження визначено, що краща структурованість облікової інформації спрямовує малі підприємства на реалізацію власного потенціалу завдяки розкриттю наявних і доступних ресурсів, їх структури, а також розширенню можливостей їх повного, раціонального і ефективного використання для досягнення поставлених цілей.

Ключові слова: бухгалтерський облік; диджиталізація; малі підприємства; хмарна бухгалтерія; XBRL-звітність.

Постановка проблеми. Розвиток комп'ютерних технологій та диджиталізація усіх сфер людської діяльності спричинила докорінну зміну умов бізнес-середовища, форм і методів господарювання. Перекладання значної частини технічної роботи на роботизовані системи, прискорена обробка цифрової інформації і миттєвий обмін нею з мінімальним втручанням людини значно прискорило усі економічні процеси і поставило людство на порозі Четвертої промислової революції [4; 20]. Саме малий бізнес завдяки своїй гнучкості першим почав пристосовуватися до таких змін. Значна частина бізнес-процесів перейшла у цифровий формат. З'явилися форми підприємництва, засновані на використанні цифрових технологій та інтернет-мережі: торгівля, реклама, бізнес через соціальні мережі. Завдяки інтернет-технологіям активно розвивається фріланс та форми віддаленого працевлаштування. Для нормативного забезпечення функціонування економіки за умов диджиталізації в Україні активно переглядається законодавство. Усі такі зміни потребують відповідного розвитку бухгалтерського обліку малих підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми диджиталізації бухгалтерського обліку стали вкрай актуальними у наші дні. Їх досліджували такі українські та зарубіжні вчені, як Ю.І. Онищенко, М.С. Пушкар, Ш.М. Саудагаран, Л.Ф. Соколенко, Т.Ю. Янковська, К.П. Рамін та інші.

Науковці М.Герман, М.Молочніч та В.Гросу провели періодизацію розвитку бухгалтерського обліку за використанням техніки обробки інформації на шість етапів:

1. Давні цивілізації – прості записи.
2. Початковий розвиток торгівлі – поява подвійної бухгалтерії.
3. Індустріальна революція – розвиток подвійної бухгалтерії та визначення фінансових результатів.
4. 1960 р. – автоматизація ручної бухгалтерії.
5. 1981 р. – інтегрована облікова інформаційна система.
6. XXI століття – автоматизація збору даних та обмін електронними даними. Цей етап характеризується доступом до інформації в режимі реального часу та цифровізацією економіки [19, с. 109]

Онищенко Ю.І. розподілила дослідження цифровізації економіки на три етапи. Перший етап – 1995–2010 рр. – характеризувався становленням категорії «цифрова економіка», визначенням її базових понять,

принципів, концепцій. На другому етапі 2010–2016 рр. відбулося законодавче утвердження категорій цифрової економіки. На третьому етапі з 2016 р. проводяться фундаментальні дослідження в галузі цифрової економіки [7].

Пушкар М.С. зазначав, що сучасна теорія бухгалтерського обліку вичерпала ресурс розвитку, тому стала відставати від практики, зокрема в частині технологічного прогресу. Облікова теорія розвивається відокремлено від інформатики, кібернетики, логістики, менеджменту та маркетингу. Запити практики на розробку теоретичного обґрунтування управлінського та стратегічного обліку як передових підсистем бухгалтерського обліку ігнорувалися. Тому вчений пропонував розробку метатеорії бухгалтерського обліку, яка б дозволила перейти до якісно нової теорії і практики бухгалтерського обліку [11].

Науковці Д.Агостіно, І.Салітерер та І.Стеколіні розділили наслідки цифровізації, з точки зору наслідків для підзвітності, на дві основні категорії: по-перше, посилене покращення політики та послуг завдяки використанню нових даних або нових цифрових форм звітності, по-друге, – підвищення прозорості, підзвітності та довіри [17, с. 164].

Саудагаран Ш.М. зазначав, що інформаційні технології та програмне забезпечення дозволяють в режимі реального часу формувати звітність і відслідковувати фінансовий стан підприємств. Таким чином, вважав науковець, стираються межі між оперативним і бухгалтерським обліком, та втрачає сенс періодичне подання звітності [24].

Вчені М.Янс, Б.Айсолмаз, М.Кортен, А.Джоші та М. ван Петегем вважають, що перспективними напрямками досліджень у бухгалтерському обліку є застосування блокчейну, процесного майнінгу та використання XBRL-формату [21, с. 82].

Науковці різнобічно досліджують диджиталізацію в бухгалтерському обліку. Однак їх дослідження стосуються здебільшого господарської системи загалом, великих підприємств, тоді як диджиталізація змінила значною мірою і роботу малих підприємств.

Метою статті є встановлення впливу диджиталізації як глобального вектора розвитку бухгалтерського обліку на роботу малих підприємств.

Викладення основного матеріалу. Диджиталізація обліку змінила не лише технологію збору і обробки облікових даних, але і торкнулася методологічної складової. Зокрема, визначальною якісною характеристикою облікової інформації стала оперативність, змінилися такі складові методу обліку, як документування, інвентаризація, рахунки, звітність.

Соколенко Л.Ф. наголошує на відмінності понять «інформатизація» та «цифровізація». Вона зазначає, що «... інформатизація не модифікує принципи взаємодії між економічними агентами, а лише створює додаткові канали поширення даних, дублюючи (а іноді і просто відтворюючи) її аналогову форму у цифровому вигляді... Проте цифровізація системи бухгалтерського обліку визначає нову концепцію формування та використання даних, дозволяє цифровізувати та параметризувати ряд об'єктів, які класично не є об'єктами бухгалтерського обліку» [13, с. 168].

Додатковим фактором прискорення диджиталізації бухгалтерського обліку стала пандемія коронавірусу у 2019–2023 рр. Як зауважує І.Р. Кузьменко «... Під час пандемії з великою швидкістю системами почалася цифровізація економіки в цілому, змінилися погляди на звичайну роботу та започаткували просування цифровізації на всі процеси бухгалтерського обліку. До цього часу багато вчених та науковців вивчали вплив цифровізації саме на бухгалтерський облік, але їх дослідження не врахували той факт, що за даних обставин пандемії організації будуть вимушені до переходу на цифровізацію...» [3, с. 70].

Янковська Т.Ю. підкреслює основні перешкоди для диджиталізації бухгалтерського обліку: необхідність розвитку інфраструктури, доступу до мережі «Інтернет», апаратне та програмне забезпечення; недостатнє законодавче врегулювання фінансово-економічної діяльності в умовах диджиталізації; кіберзлочинність; необхідність освітньої підготовки фахівців в умовах цифрового обліку [15].

Науковці [1; 2; 8; 9; 21] у своїх працях розглядають різні складові диджиталізації бухгалтерського обліку. Узагальнивши їх погляди можемо виокремити такі напрями диджиталізації:

- використання спеціалізованого програмного забезпечення, зокрема хмарних технологій, які дозволяють вести бухгалтерський облік для малих підприємств у режимі реального часу;
- електронний документообіг та обмін електронними даними зі стейкхолдерами, що ставить проблему розвитку єдиної мови електронного звітування для бізнесу – XBRL;
- застосування інструментів штучного інтелекту, аналітичних платформ, зокрема, BigData, blockchain для моделювання, аналізу та контролю діяльності;
- зв'язок із системами електронних розрахунків, платформами електронної торгівлі, електронними платформами для бізнесу тощо.

Ключовими проблемами диджиталізації обліку в малих підприємствах є, по-перше, вартість програмного забезпечення і комп'ютерного обладнання і, по-друге, кваліфікація облікових фахівців, тобто, наявність знань і вмінь для застосування такого програмного забезпечення. Для забезпечення ведення обліку малі підприємства часто користуються послугами консалтингу та аутсорсингу. Залучення

сторонніх фахових працівників знімає проблему доступу до програмного забезпечення та необхідної кваліфікації персоналу – вони забезпечуються надавачами бухгалтерських послуг. Однак не всі малі підприємства із категорії «мікро» можуть дозволити собі такі послуги. Інші малі підприємства обирають самостійне ведення обліку із залученням до штату облікового фахівця чи без залучення. У другому випадку облік ведеться керівником (власником).

Нині важливим ресурсом стають хмарні технології ведення бухгалтерського обліку. Орієнтуються такі сервіси переважно на малі та середні підприємства [22]. Вони надають користувачам низку переваг:

1. Бухгалтерський облік може вестися у режимі реального часу.
2. Існує можливість одночасної роботи в єдиній базі усіх підрозділів, відокремлених просторово (напр., офіс, склад, виробничий цех).
3. Можливість доступу до даних із будь-якої точки світу.
4. Використання хмарних технологій для підприємства коштує дешевше, ніж використання ліцензованого програмного забезпечення на локальному комп'ютері або аутсорсинг.
5. Розробники хмарних сервісів формують багатоступеневу систему захисту даних, яку малі підприємства самостійно на локальних комп'ютерах забезпечити не можуть.

Серед недоліків технології – неможливість працювати в офлайн-режимі за відсутності інтернету, а також втрата доступу до даних у разі несплати за користування сервісом.

Дослідження [22] вказують на поступове зростання використання облікових хмарних сервісів малими підприємствами. Однак важливим критерієм для малих підприємств є безпека даних. Вчені зазначають, що підприємства неохоче передають чутливу облікову інформацію стороннім сервісам. Тому вкрай необхідним є гарантування безпеки даних на хмарних сервісах, що підвищує довіру до них.

Розвиток електронного документообороту, обмін електронними документами між суб'єктами господарювання, державою, зацікавленими сторонами поставив проблему узгодження документів, сформованих різним прикладним програмним забезпеченням, і однозначності інтерпретації таких даних. Для її вирішення у 2005 р. Рада з питань фінансового обліку США розробила таксономію XBRL GAAP, яка спочатку стала обов'язковою для компаній на біржах США. XBRL – це глобальний стандарт тегування ділових документів, звітів, який побудований на основі мови XML та дозволяє обмінюватися фінансовою інформацією між різним програмним забезпеченням навіть у різних країнах. Він виражає семантичне значення елементів фінансової інформації, представлене метаданими, систематизованими в таксономіях, які враховують, концепції, поняття, зв'язки між ними, а також інші смислові дані. Таксономія XBRL складається із лінкбаз (табл. 1).

Таблиця 1

Складові Таксономії XBRL

№ з/п	Назва лінкбази	Смислові дані, що розкриваються
1	Поняття .xml	визначає поняття мовою XML, встановлює формат даних (текстовий, числовий, грошовий тощо)
2	Мітки (label)	дає визначення понять мовою, зрозумілою людині. Існує можливість використовувати кілька мов інтерфейсу та відповідну кількість рядків
3	Посилання (references)	пов'язує поняття із відповідними нормативними документами, якими вони затверджені
4	Представлення (presentation)	пов'язує поняття між собою для їх візуалізації у вигляді форм документів
5	Визначення (definition)	пов'язує складові для створення таблиць
6	Розрахунки (calculation)	пов'язує значення таким чином, що вони можуть перевірятися на відповідність за допомогою простих арифметичних дій
7	Формули (formula)	пов'язує значення для проведення перевірок на відповідність будь-якої складності

Джерело: сформовано автором на основі [14, 16, 18]

Для тегування МСФЗ мовою XBRL у 2000 р. при Раді з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку була створена Консультативна група з Таксономії МСФЗ. Вона виконує широке коло завдань:

1. розробка і оновлення таксономій згідно з повними МСФЗ та МСФЗ для малих підприємств. Таксономія МСФЗ містить елементи, визначені Міжнародними стандартами, а також елементи супровідних матеріалів: інструкцій, ілюстративних прикладів, інших елементів фінансової інформації, що не містяться у стандартах, але використовуються в обліковій практиці;

2. оновлення Таксономії після виходу нових стандартів або суттєвого перегляду існуючих. У першому кварталі кожного року випускаються щорічні оновлення, в яких зібрано результати перегляду стандартів протягом попереднього року;

3. випуск підручників, посібників, навчальних матеріалів щодо впровадження та використання Таксономії МСФЗ та їх переклад іншими мовами з англійської. Консультативна група проводить публічні

консультації щодо використання Таксономії, надає поради, сприяє поліпшенню розуміння і використання XBRL МСФЗ;

4. проведення міжнародної співпраці з користувачами XBRL та зацікавленими сторонами для вдосконалення та поширення використання Таксономії МСФЗ [16].

З 2015 р. Комітет розміщує на офіційному сайті МСФЗ щорічні оновлення Таксономії та інструктивні матеріали до неї. Це стало поштовхом для впровадження такої Таксономії і в Україні. Із прикладу таких країн, як Канада, Японія, Бразилія, Індонезія, які впроваджували Таксономії XBRL, видно, що цей процес займає три–п'ять років. Українську Таксономію UA XBRL МСФЗ було представлено у 2019 р. Її було схвалено Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [14]. Складати фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність на основі Таксономії зобов'язані підприємства, які застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності. Згідно з законодавством до них належать підприємства, що становлять суспільний інтерес, підприємства видобувної галузі, публічні акціонерні товариства та підприємства, визначені Кабінетом Міністрів України, а також підприємства, які добровільно перейшли на Міжнародні стандарти фінансової звітності. Подання звітності відбувається в режимі єдиного вікна до Центру збору фінансової звітності в Системі фінансової звітності, яка почала повноцінно приймати звітність із січня 2021 р. Операційне управління Системою фінансової звітності здійснюється НКЦПФР [10]. На сайті СФЗ можна знайти інструктивні, консультативні матеріали щодо Таксономії UA XBRL МСФЗ, роз'яснення, нормативні документи. Для малих підприємств наразі немає вимоги складати звітність у форматі UA XBRL, крім тих підприємств, які становлять суспільний інтерес, та деяких інших, визначених законодавством. Однак досвід країн, які першими почали впроваджувати стандарти XBRL, показує, що перехід на них малих підприємств – лише питання часу. У США, Канаді, Японії застосування XBRL є обов'язковою вимогою – повний перехід, зокрема, і малих підприємств, зайняв близько п'ятнадцяти років. У Європейському Союзі розроблена окрема Таксономія XBRL для малих і середніх підприємств, яка ґрунтується на відповідному стандарті. У Великій Британії податкова звітність підприємств, зокрема малих, подається у форматі XBRL за допомогою вбудованих програмних інструментів на базі національної таксономії. У ряді країн ЄС (Нідерланди, Бельгія, Польща) малі підприємці можуть подавати звітність у форматі XBRL зі спеціалізованого програмного забезпечення або заповнювати безпосередньо на сайті податкових органів [23]. Така ситуація пояснюється тим, що у звітності в форматі XBRL зацікавлені контролюючі та наглядові органи, адже її обробка займає менше часу і ресурсів. Тому, попри ряд перепон, слід очікувати лише розширення використання формату XBRL у фінансовій інформації, зокрема і малими підприємствами в Україні. Серед перепон використання і впровадження XBRL профільні фахівці виокремлюють:

1. Різниця в національних практиках обліку, вживання різних термінів, різне їх тлумачення, різне регулювання у законодавстві країн не дає можливості однозначно їх тегувати. Як наслідок, виникає значна кількість дублювань і невиправданих розширень тегів, що погіршує зіставність документів та звітності.

2. Переваги від впровадження XBRL стають відчутні лише з часом, коли складається критична маса користувачів та напрацьовуються відповідні практики. Наприклад, у Бельгії вимоги застосування XBRL були запроваджені у 2007 р., а відповідне зменшення асиметрії фінансової інформації було помічене у 2017 р. [23]. Тому кожне окреме підприємство може не бачити для себе переваг у переході на XBRL у близькій перспективі, а сам перехід вимагає затрат коштів, часу і праці, а також відповідної освітньої підготовки. Тому підприємства не поспішають переходити на новий формат, сприймаючи його як додатковий тягар.

3. Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку випускає щорічні оновлення Таксономії у першому кварталі кожного року, але переклад Таксономії на українську займає ще кілька місяців, тому українська Таксономія публікується регуляторами наприкінці року, що залишає мало часу для оновлення відповідного програмного забезпечення і проведення налаштувань суб'єктами звітування. Крім того, при перекладі нерідко виникають помилки і неточності, які зазначаються рядом науковців [5; 6].

4. Хоча формат XBRL значно полегшує обробку фінансової інформації, але початкові налаштування системи, тегування статей вимагають високої освітньої кваліфікації облікових працівників і забирають тривалий час. Складність підготовки звітності утруднює імплементацію XBRL в облікову практику малих підприємств.

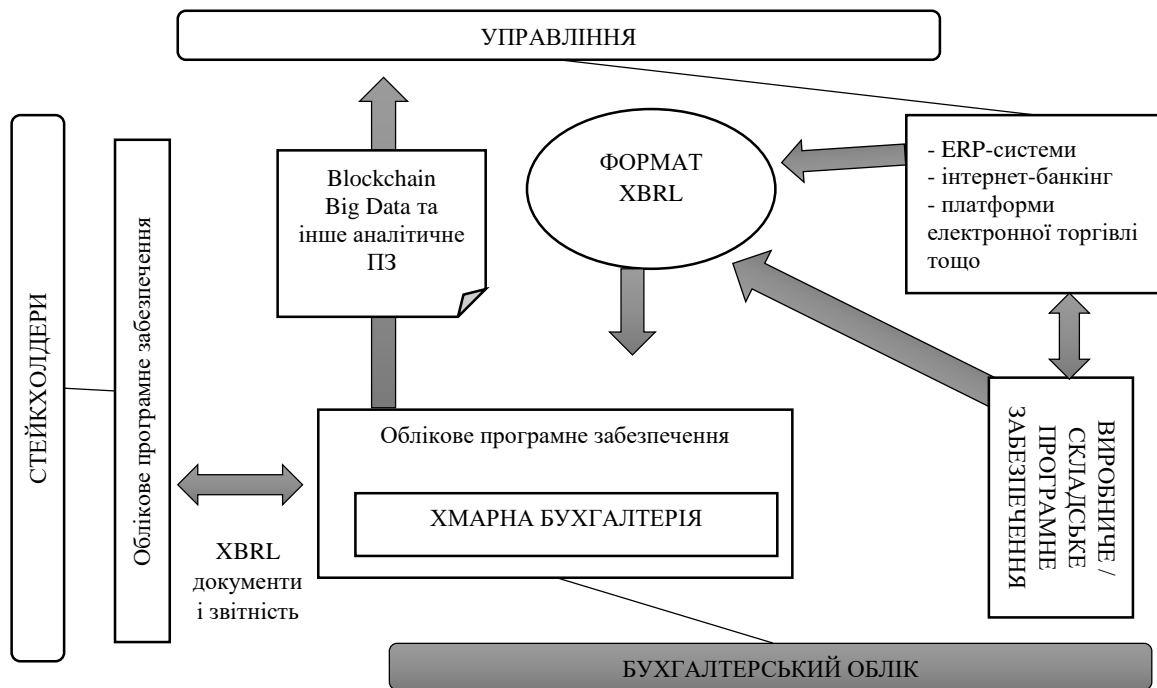
5. У сучасному обліку і звітності підприємств з'являється усе більше нефінансової інформації, зокрема інформації, яка стосується сталого розвитку. Формат XBRL має обмежені можливості для її структуризації, оцінки, зіставлення [23].

Попри вказані проблеми застосування формату, XBRL створює широкі перспективи для трансформації бухгалтерського обліку. Інформатизація обліку зробила автоматичною бухгалтерську обробку даних, однак у бухгалтера залишилася значна частина ручної роботи із введення отримуваних бухгалтерією даних в облікове програмне забезпечення. Обмін XBRL-документами із контрагентами (договори, видаткові накладні, акти, ТТН, податкові накладні тощо), банками (платіжні документи, виписки) та іншими стейкхолдерами дозволяє автоматично надсилати і отримувати їх безпосередньо в

бухгалтерській програмі. За бухгалтером залишається лише функція контролю отриманих документів і узгодження неточностей. Це зменшує кількість помилок, які виникають при ручному введенні, знижує затрати праці і ще більшою мірою підвищує як оперативність взаємодії зі стейкхолдерами, так і оперативність обліку.

Малі підприємства широко використовують електронні платформи мережі «Інтернет» для реалізації продукції. До війни рівень електронної торгівлі в Україні становив 4,4 млрд дол. США [12]. Використання формату XBRL може бути корисним і у цьому випадку. Безпосередній обмін інформацією між електронною платформою, складським та обліковим ПЗ дозволяє оперативно обробляти операції реалізації продукції.

Комплексна реалізація описаних вище складових диджиталізації створює цифрове облікове середовище (рис. 1).

Джерело: побудовано автором

Рис. 1. Формування цифрового облікового середовища малого підприємства

Вирішення проблеми суперечливості інтересів різних користувачів обліково-аналітичної інформації може бути здійснено завдяки широкій диджиталізації облікових процесів. Цифрова система надає можливість паралельно обробляти дані за розрізненими запитамі і представляти у зручній для користувачів формі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Нині в розвитку і довгостроковому виживанні малих підприємств головну роль відіграє цифровізація, яка дозволяє оперативно обробляти і структурувати дані, робити бізнес-інформацію персоналізованою. Персоналізованість облікової інформації означає, що вона формується на основі запитів кожного окремого стейкхолдера і може задовольняти їх розрізнені інформаційні інтереси. Така інформація є релевантною для них і має цінність для прийняття управлінських рішень.

Краща структурованість облікової інформації спрямовує малі підприємства на реалізацію власного потенціалу завдяки розкриттю наявних і доступних ресурсів, їх структури, а також розширенню можливостей їх повного, раціонального і ефективного використання для досягнення поставлених цілей. Таким чином, бухгалтерський облік насправді стає суспільним інститутом, який забезпечує взаємозв'язок і взаємопогодженість суб'єктів господарської системи. Цифровізований облік дає можливість оперативно будувати надійні фінансові прогнози, формувати стратегію розвитку. Отже, розвиток малого підприємства корелює із рівнем його облікової роботи. Тому важливим фактором зростання є формування цифрового облікового бізнес-середовища.

Список використаної літератури:

1. *Канцедал Н.А.* Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів / *Н.А. Канцедал* // Облік і фінанси. – 2019. – № 1 (83). – С. 29–34.
2. *Краус Н.М.* Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку / *Н.М. Краус, О.П. Голобородько, К.М. Краус* // Ефективна економіка. – 2018. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf.
3. *Кузьменко І.Р.* Вплив цифровізації на розвиток бухгалтерського обліку / *І.Р. Кузьменко* // Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції 21 жовтня. – К. : Національний авіаційний університет, 2021. – С. 70–72.
4. *Манаєнко І.М.* Тенденції та перспективи четвертої промислової революції / *І.М. Манаєнко* // Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : матеріали II міжнародної науково-практичної конференції 22 квітня. – Київ, 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/230938>.
5. *Мойсеєнко О.М.* Виклики щодо обліку та диджитал-звітності в форматі XBRL в Україні / *О.М. Мойсеєнко* // Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-й річниці створення кафедри аудиту 10 грудня. – К. : КНЕУ, 2020. – С. 233–235.
6. *Назарова К.О.* Вектори розвитку XBRL-звітування в Україні / *К.О. Назарова, К.Бондаренко* // Scientia-Frustruosa : Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2022. – № 142, Т. 2. – С. 81–93.
7. *Онищенко Ю.І.* Еволюція теоретичних підходів до визначення сутності дефініції «цифрова економіка» / *Ю.І. Онищенко* // Бізнес-навігатор. – 2018. – Вип. 6. – С. 9–13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_6_3.
8. *Плаксієнко В.Я.* Безпаперова бухгалтерія: призначення, характеристика складових та ключові аспекти / *В.Я. Плаксієнко, І.М. Назаренко* // Агросвіт. – 2018. – № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.agrosvit.info/pdf/9_2018/5.pdf.
9. *Попович М.С.* Застосування NFC технологій в бухгалтерському обліку / *М.С. Попович* // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2017. – Вип. 1 (49), Т. 1. – С. 351–355.
10. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 № 419 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>.
11. *Пушкар М.С.* Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія : монографія / *М.С. Пушкар*. – Тернопіль : Картбланш, 2007. – 359 с.
12. *Симоненко К.* Вплив війни на інтернет-торгівлю: як змінювалися онлайн-продажі ритейлерів протягом I півріччя 2022 року / *К.Симоненко* // Офіційний сайт Асоціації ритейлерів України. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rau.ua/novyni/vpliv-vijni-na-internet/>.
13. *Соколенко Л.Ф.* Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації організаційно-методологічних засад бухгалтерського обліку / *Л.Ф. Соколенко* // Економіка, управління та адміністрування. – 2020. – Вип. 4 (90). – С. 167–75.
14. Таксономія XBRL МСФЗ: затв. наказом Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27.12.2019 р. № 807 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nssmc.gov.ua/taksonomiia-xbrl/>.
15. *Янковська Т.Ю.* Цифровізація бухгалтерського розвитку: перспективи та напрями розвитку / *Т.Ю. Янковська* // Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів в умовах цифрової трансформації економіки : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 20 травня. – Миколаїв : МНАУ, 2021. – С. 41–43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10140/1/41-43.pdf>.
16. *About the IFRS Taxonomy Consultative Group: materials from official site of IASB* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.ifrs.org/groups/ifrs-taxonomy-consultative-group/>.
17. *Agostino D.* Digitalization, accounting and accountability: A literature review and reflections on future research in public services / *D.Agostino, I.Saliterer, I.Steccolini* // Financial Accountability & Management. – 2022. – May, Vol. 38, Issue 2. – P. 152–176.
18. *Coller G.* XBRL and Smes: an opportunity to improve financial communication / *G.Coller, L.Erzegovesi, D.Panizzolo* // BANCARIA. – 2014. – March, Vol. 3. – P. 68–79.
19. *Gherman M.* Digitalization of accounting - trends and perspectives / *M.Gherman, M.Molociuiuc, V.Grosu* // Journal of information systems & operations management. – 2021. – July, Vol. 15 (1). – P. 104–113.
20. Industry 4.0 Market – Growth, Trends, and Forecasts (2020–2025) / Official site of ADSReport [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.asdreports.com/market-research-report-538241/industry-market-growth-trends-forecasts>.
21. Digitalization in accounting – Warmly embraced or coldly ignored? / *M.Jans, B.Aysolmaz, M.Corten et al.* // Accounting, Auditing & Accountability Journal. – 2023. – Vol. 36, No. 9. – P. 61–85.
22. *Pramuka B.A.* Does cloud-based accounting information system harmonize small business needs? / *B.A. Pramuka, M.Pinasti* // Journal of information and organizational sciences. – 2020. – № 1, Vol. 44. – P. 141–156.
23. *Ramin K.P.* IFRS and XBRL: How to improve Business Reporting through Technology and Object Trecking / *K.P. Ramin, C.A. Reiman* // Chichester: John Wiley & Sons, 2013. – 752 p.
24. *Saudagaran Sh.M.* International Accounting: a User Perspective / *Sh.M. Saudagaran*. – Chicago : CCH, 2009. – 257 p.

25. Нематеріальні активи в системі управління логістичними компаніями: облікові перспективи / С.Ф. Легенчук, В.Р. Очердько, І.В. Орлов, Н.С. Стойка // *Економіка, управління та адміністрування*. – 2020. – № 4 (94). – С. 62–68. DOI: 10.26642/ema-2020-4(94)-62-68.
26. Легенчук С.Ф. Принципи захисту даних у системі обліку: управлінські аспекти / С.Ф. Легенчук, І.М. Царук, Т.П. Назаренко // *Економіка, управління та адміністрування*. – 2021. – № 2 (96). – С. 61–69. DOI: 10.26642/ema-2021-2(96)-61-69.
27. Легенчук С.Ф. Звітність з трансфертного ціноутворення в умовах аутсорсингу: організаційні та поведінкові аспекти / С.Ф. Легенчук, І.В. Жиглей // *Економіка, управління та адміністрування*. – 2022. – № 1 (99). – С. 62–68. DOI: 10.26642/ema-2022-1(99)-62-68.

References:

1. Kantsedal, N.A. (2019), «Bukhhalterskyi oblik tsyfrovoy epokhy: rozshyrennia terminolohichnykh kordoniv», *Oblik i finansy*, No. 1 (83), pp. 29–34.
2. Kraus, N.M., Holoborodko, O.P. and Kraus, K.M. (2018), «Tsyfrova ekonomika: trendy ta perspektyvy avanharnoho kharakteru rozvytku», *Efektivna ekonomika*, No. 1, [Online], available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf
3. Kuzmenko, I.R. (2021), «Vplyv tsyfrovizatsii na rozvytok bukhhalterskoho obliku», *Rozvytok ekonomiky ta biznes-administruvannia: naukovy techii ta rishennia*, materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 21 zhoznia, Natsionalnyi aviatsiinyi universytet, K., pp. 70–72.
4. Manaienko, I.M. (2021), «Tendentsii ta perspektyvy chetvertoi promyslovoi revoliutsii», *Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy*, materialy II mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 22 kvitnia, Kyiv, [Online], available at: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/230938>
5. Moiseienko, O.M. (2020), «Vykylyky shchodo obliku ta dydzhytal-zvitnosti v formati XBRL v Ukraini», *Oblik, analiz, audyt ta opodatkovannia: suchasna paradyhma v umovakh staloho rozvytku*, zbirnyk materialiv VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoj 20-y richnytsi stvorennia kafedry audytu 10 hrudnia, KNEU, K., pp. 233–235.
6. Nazarova, K.O. and Bondarenko, K. (2022), «Vektory rozvytku XBRL-zvituvannia v Ukraini», *Scientia•Fructuosa*, Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu, No. 142, Vol. 2, pp. 81–93.
7. Onyshchenko, Yu.I. (2018), «Evoliutsiia teoretychnykh pidkhodiv do vyznachennia sutnosti definitsii "tsyfrova ekonomika"», *Biznes-navihator*, Issue 6, pp. 9–13, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_6_3
8. Plaksienko, V.Ia. and Nazarenko, I.M. (2018), «Bezpaperova bukhhalteriia: pryznachennia, kharakterystyka skladovykh ta kliuchovi aspekty», *Ahrosvit*, No. 9, [Online], available at: http://www.agrosvit.info/pdf/9_2018/5.pdf
9. Popovych, M.S. (2017), «Zastosuvannia NFC tekhnolohii v bukhhalterskomu obliku», *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, Issue 1 (49), Vol. 1, pp. 351–355.
10. Kabinet Ministriv Ukrainy (2000), *Pro zatverdzhennia Poriadku podannia finansovoi zvitnosti*, Postanova vid 28.02.2000 No. 419, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>
11. Pushkar, M.S. (2007), *Metateoriia obliku abo yakoiu povynna staty teoriia*, monohrafiia, Kartblansh, Ternopil, 359 p.
12. Symonenko, K. (2022), «Vplyv viiny na internet-torhivliu: yak zminiuvatsia onlain-prodazhi riteileriv protiahom I pivrichchia 2022 roku», *Ofitsiinyi sait Asotsiatsii riteileriv Ukrainy*, [Online], available at: <https://rau.ua/novyni/vpliv-vijni-na-internet/>
13. Sokolenko, L.F. (2020), «Rozvytok protsesiv tsyfrovizatsii yak peredumova transformatsii orhanizatsiino-metodolohichnykh zasad bukhhalterskoho obliku», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, Issue 4 (90), pp. 167–75.
14. *Taksonomiia XBRL MSFZ: zatv. nakazom Natsionalnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku vid 27.12.2019 r. No. 807*, [Online], available at: <https://www.nssmc.gov.ua/taksonomiia-xbrl/>
15. Yankovska, T.Iu. (2021), «Tsyfrovizatsiia bukhhalterskoho rozvytku: perspektyvy ta napriamy rozvytku», *Perspektyvy rozvytku bukhhalterskoho obliku, audytu, opodatkovannia ta finansiv v umovakh tsyfrovoy transformatsii ekonomiky*, materialy Vseukrainskoi nauk.-prakt. internet-konf., 20 travnia, MNAU, Mykolaiv, pp. 41–43, [Online], available at: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10140/1/41-43.pdf>
16. *About the IFRS Taxonomy Consultative Group: materials from official site of IASB*, [Online], available at: <https://www.ifrs.org/groups/ifrs-taxonomy-consultative-group/>
17. Agostino, D., Saliterer, I. and Steccolini, I. (2022), «Digitalization, accounting and accountability: A literature review and reflections on future research in public services», *Financial Accountability & Management*, May, Vol. 38, Issue 2, pp. 152–176.
18. Coller, G., Erzegovesi, L. and Panizzolo, D. (2014), «XBRL and Smes: an opportunity to improve financial communication», *BANCARIA*, March, Vol. 3, pp. 68–79.
19. Gherman, M., Molociniuc, M. and Grosu, V. (2021), «Digitalization of accounting – trends and perspectives», *Journal of information systems & operations management*, July, Vol. 15 (1), pp. 104–113.
20. ADSReport, *Industry 4.0 Market – Growth, Trends, and Forecasts (2020–2025)*, Official site, [Online], available at: <https://www.asdreports.com/market-research-report-538241/industry-market-growth-trends-forecasts>
21. Jans, M., Aysolmaz, B., Corten, M. et al. (2023), «Digitalization in accounting – Warmly embraced or coldly ignored?», *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 36, No. 9, pp. 61–85.
22. Pramuka, B.A. and Pinasti, M. (2020), «Does cloud-based accounting information system harmonize small business needs?», *Journal of information and organizational sciences*, No. 1, Vol. 44, pp. 141–156.
23. Ramin, K.P. and Reiman, C.A. (2013), «IFRS and XBRL: How to improve Business Reporting through Technology and Object Trecking», *Chichester: John Wiley & Sons*, 752 p.
24. Saudagaran, Sh.M. (2009), *International Accounting: a User Perspective*, CCH, Chicago, 257 p.

25. Lehenchuk, S.F., Ocheredko, V.R., Orlov, I.V. and Stoika, N.S. (2020), «Nematerialni aktyvy v systemi upravlinnia lohichnyimi kompaniiamy: oblikovi perspektyvy», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, No. 4 (94), pp. 62–68, doi: 10.26642/ema-2020-4(94)-62-68.
26. Lehenchuk, S.F., Tsaruk, I.M. and Nazarenko, T.P. (2021), «Pryntsypy zakhystu danykh u systemi obliku: upravlinski aspekty», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, No. 2 (96), pp. 61–69, doi: 10.26642/ema-2021-2(96)-61-69.
27. Lehenchuk, S.F. and Zhyhlei, I.V. (2022), «Zvitnist z transfertnoho tsinoutvorennia v umovakh outsorsynhu: orhanizatsiini ta povedinkovi aspekty», *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, No. 1 (99), pp. 62–68, doi: 10.26642/ema-2022-1(99)-62-68.

Новіков Вадим Вікторович – аспірант кафедри обліку і оподаткування Київського кооперативного інституту бізнесу і права.

<https://orcid.org/0009-0003-2489-9268>.

Наукові інтереси:

– бухгалтерський облік в малих підприємствах в умовах диджиталізації.

E-mail: vnv1241@ukr.net.

Novikov V.V.

Digitization of accounting for small enterprises

The article is devoted to the problem of forming a digital accounting environment of small enterprises. The purpose of the article is to establish the impact of digitalization as a global vector of accounting development on the work of small enterprises. Digitization play the main role in the development and long-term survival of small enterprises. It allows them to process and structure data quickly, make business information personalized. Digitalization has changed both accounting technology and the components of its method. The 2019–2023 coronavirus pandemic and the war in Ukraine only accelerated the transition of accounting to a digital format that allowed working remote. The analysis of scientific works shows that the following are the components of digitalization of accounting: use of specialized software, in particular, cloud technologies; electronic document flow in XBRL format; application of artificial intelligence, analytical platforms, in particular, BigData, blockchain for modelling, analysis and control of activities; electronic payment systems, electronic trading platforms, electronic platforms for business, etc. The main problems of digitalization of small enterprises are the cost of software and computer equipment, the qualification of accounting specialists, ensuring the security of data in digital format. There are a number of obstacles to the introduction of electronic document management in the XBRL format. Differences in national accounting practices do not allow for comparability of documents. The distant prospects of obtaining benefits from the XBRL format reduce the motivation for its implementation. The translation of the XBRL taxonomy takes a long time. Disclosure of non-financial information causes certain difficulties. According to the results of the study, it was determined that better structuring of accounting information directs small enterprises to realize their own potential due to the disclosure of available resources, their structure, as well as the expansion of opportunities for their full, rational and effective use to achieve the set goals.

Keywords: accounting; digitization; small enterprises; cloud accounting; XBRL reporting.

Стаття надійшла до редакції 07.07.2023.